

Дзіцячая мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

ГОД ВЯДАННЯ 31-ы
№ 9 (1750)

Аўторак, 29 студзеня 1963 года

Цана 4 кап.

Гомельскія абласныя бібліятэчныя калектары выбіраюць у Віцебскіх Савецкіх і Мінскіх Савецкіх дэпутатаў працоўных расіслае бібліятэкам вобласці влічлівы партыю новай літаратуры. Каля 600 сельскіх і раённых бібліятэк атрымліваюць кнігі і брашуры аб савецкім дзяржаўным ладу, матэрыялы аб важнейшых рашэннях партыі і ўрада ў галіне прамысловасці і сельскай гаспадаркі.

На здымку: работнікі бібліятэчнага калектара С. Пічэніка (злева) і Г. Губачкіна намяляваюць літаратуру для адмыслай членскіх бібліятэк. Фота Ч. МЕЗІНА (БЕЛТА).

Нашы інтэрв'ю

140 влічкі і разнастайныя канцэрты — такі вынік дзейнасці Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР у 1962 годзе. Капэла аб'ездзіла ўсе без выключэння вобласці і буйнейшыя новабудовы Беларусі. Кожнае шостае выступленне калектыву адбывалася непасрэдна ў калгасах і саўгасах. Па мастацкаму абслугоўванню сельскіх аматараў музыкі капэла займае першае месца сярод іншых музычных калектываў рэспублікі.

Гэта першынства мы маем намер захаваць і на далейшае, — гаворыць мастацкі кіраўнік капэлы народны артыст Саюза ССР Рыгор Раманавіч Шырма. — У плане канцэртных падарожжаў гэтага года вялікае месца зоймуць выезды ў самыя разнастайныя куткі Беларусі, у месцы, дзе мы яшчэ не былі. Чакаюць нас у гэтым годзе і гастрольныя падарожжы ў сталіцу нашай Радзімы Маскву, Прыбалтыку і Ленінград. У Мінску наш калектыв выступаў пераважна ў закрытых канцэртах і вельмі рэдка прымаў удзел у праграмах з'ездаў музычных сезонаў Белдзяржфілармоніі. Думаем, што з уступленнем у строй новай канцэртнай залы філармоніі нашы адкрытыя канцэрты будуць наладжвацца больш рэгулярна і часта, і мы зможам пазнаёміць грамадзкасць сталіцы Беларусі з радам цікавых і складаных праграм.

Нашы творчыя планы на бліжэйшы час? Каля ласка, магу адказаць і на гэта пытанне, — пра-

У гэтым нумары

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ АБ СУЧАСНАЙ ЛІТАРАТУРЫ ЛЮДЗІ КРЫЛАТАЙ ДУМКІ НА ПАЧАТКУ ТВОРЧАГА ШЛЯХУ СІМФОНІІ ДВАЦЦАТАГА СТАГОДДЗЯ

Цягвае гутарку Рыгор Раманавіч. — Цяпер мы рыхтуем дзве влічкі канцэртнай праграмы пад умоўнай пакуш што называе «Харавы творчасць савецкіх кампазітараў». У іх будуць уключаны лепшыя ўзоры харавой музыкі кампазітараў амаль усіх рэспублік мнаганациональнага Савецкага Саюза. Нам ад усёго сэрца хочацца, каб тыя незлічоныя скарбы народнага музычнага мастацтва, якія пакуш што хаваюцца ў замкнёным коле нацыянальных культур, які маюць хутэй сталі здабыткім уся свецкага народа. Ідэя стварэння такіх праграм знайшла шырокі водгук у многіх савецкіх кампазітараў. І мы атрымалі з розных рэспублік вялікую колькасць самых разнастайных, але ў пераважнай большасці вельмі амальна і цікавых харавых партытураў.

Гаворачы гэта, Рыгор Раманавіч паклаў на стол важкі стос нотных рукапісаў. На многіх з іх былі

Сярод іх былі акапельныя хоры А. Багатырова на тэксце М. Танка, Ул. Дубоўкі і А. Астрэйкі, складаны паліфанічны хор маскоўскага кампазітара Л. Саліна на тэксце А. Пушкіна «Як на Волзе рацэ», хор Г. Свірыдава на словы С. Ясеніна «Вечарам сінім», надзвычай цікавы твор для хору і саліста А. Папчанкі на тэксце Я. Купалы «Ты прыйдзі», апрацоўкі рускіх народных песень «Эй, ухнем!» М. Кавалія і «У цёмным лесе». А. Папчанкі, напісаны ў класічных традыцыйных хор латышскага кампазітара А. Яўлінскага на словы А. Вяйна «У белае летняе ноч», хор М. Аладова на тэксце Л. Гаўрылана «Цішыня» і яшчэ дзевяць рад самых разнастайных харавых твораў.

Любіць і ведаюць савецкія кампазітары харавую музыку, — як бы падводзіць вынік гэтаму прагляду, зазначае Рыгор Раманавіч. — І хоць пішучы складана і

ў сваіх выступленнях на прамысловых прадпрыемствах Масквы і Маскоўскай вобласці.

Пасля вяртання з першых у гэтым годзе гастроль калектыву прадоўжыць рэпертуарныя новыя творы. У рэпертуарных планах капэлы на гэты год ёсць такія творы, як кантата для хору, салістаў і сімфанічнага аркестра «Курган», напісаная маладым беларускім кампазітарам І. Лучанком на тэксце аднайменнай пэмы Які Купалы, кантата «Мая Радзіма» Ю. Вільшанскага на словы Я. Яўры, паэма аб Ул. І. Леніне «Помніце» А. Мясалова на тэксце А. Машыстава, буйны харавы палётны М. Аладова, Г. Анчыкава, А. Багатырова, І. Цікоцкага, М. Аруцоняна, А. Папчанкі, В. Кірэйкі, А. Ленскага, Г. Смірновай, П. Ціпліва і цэлы рад іншых твораў.

— Само па сабе зразумела, што для здынення такога насычанага рэпертуарнага плана спатрэбіцца німаля намаганняў калектыву і самааданай працы, — працягвае размову Рыгор Раманавіч: — Але я ўпэўнены, што мы яго выканаем і менавіта таму, што за апошні час калектыву, калі можна так сказаць, «знайшоў сябе». У чым гэта выражаецца? Вядзецца, многія канцэртныя арганізацыі і асобы музычных калектываў задалі захапляюцца задачай удзельнічаць на сваіх слухавочных з'ездах у нашым уражаннем, «накарыць» іх танымі сцёнамі «эфектамі» і «навізнай». Да такіх калектываў я адношу не толькі надзвычай ужо шматлікія ў нас астрадыны аркестры і «дзікасабамбі», але і некаторыя сімфанічныя калектывы і даволі вядомыя хоры. Прыкрасначыся заклікам «культуру ў масы», яны ўводзяць у свой рэпертуар «папулярныя», лёгкія для ўспрымання і разналічаны на танныя песты «творы» і старанна «прапагандавуюць» іх, клопачыцца не толькі аб задавальненні эстэтычных запатрабаванняў наведвальнікаў канцэртаў, кожны аб «бурных апладзісментэх».

А між тым, яшчэ ў 1920 годзе ў гутарцы з Кларай Ціткін Уладзімір Ільч Ленін сказаў: «Спраўды, нашы рабочыя і сяляне заслугоўваюць чогосьці большага, чым ідэялісты. Яны атрымалі права на сапраўднае вялікае мастацтва».

Наш калектыв паставіў перад сабой мэту даказаць, што самыя складаныя класічны і сучасныя харавыя творы, пры добрым выка-

нанні, заўсёды знойдуць шлях да сэрцаў слухачоў. І без вальшнай сіціласці магу сказаць, што калектывы гэта яскрава давеў. У сваіх выязных канцэртах у рабочых ці калгасных клубах мы выконваем такія ж складаныя і влічкі творы, як і ў буйных гарадах. І ні разу не было, каб наша выступленне сталася незразумелым ці было холадна прынята слухачамі.

Гэта не азначае, вядома, што мы адмовіліся ад выканання простых, даступных і невялікіх памерах твораў. Ні ў якім разе не! Але абавязкова ўмовы для ўключэння той ці іншай рэчы ў праграму канцэрта з'яўляецца мера ле мастацкасці. Калі мы, напрыклад, уключаем у свой рэпертуар народную песню, то яна абавязкова павінна вылучацца выдатнай апрацоўкай, высокім мастацкімі якасцямі. І налі такая па-майстарску зробленая апрацоўка трапіла да выканаўцаў, які добра разумеюць гэтыя майстарства і не хочучы сваім выкананнем быць ніжэй за яго, то перад слухачамі ўзнікае твор, аб якім хочацца сказаць словам Гогаля: «перлы творэння».

Вось менавіта ў такіх адносінах перад будучымі камуністычнымі грамадствамі наш калектыв і «знайшоў сябе», — зазначае наш гутарку — сказаў Рыгор Раманавіч: — І гэта дае падставу думаць, што ўсе нашы планы здысяцца.

Д. ЖУРАЛІУ.

ДЭВІЗ: БЛІСКУЧА!

Ідэя словы «Прысвячаецца Р. Р. Шырма і яго цудоўнай капэлы» — аўтарскія надпісы, добра змысловыя памаданні, шырыня сяброўскія словы.

— Ды вы не надпісы чытайце, а дэпэ ноты праглядаце, — зварываў да мяне Рыгор Раманавіч: — Тут жа цэлы скарб сапраўды цудоўнай музыкі! Вось хаць «Бухенвальдскі набат» Ваню Муралодзі. Ён пераможна кампазітарам для хору без суправаджэння, спецыяльна для нашага калектыву. Зварываўце ўвагу, з якім прафесіяналізмам і майстарствам напісаны гэты хор. Гэта ж сапраўднае ваяцкая аркеструйка! Ды яшчэ з надзвычайным багаццем паліфанічных прыёмаў п'есма, з цікавай і складанай сучаснай гарманічнай мовай. Эрэты, усе творы, якія мы атрымалі для нашых новых праграм, вылучаюцца высокім кампазітарскім прафесіяналізмам, жывым пацудам сучаснасці, — дабаўў Рыгор Раманавіч, перагартваючы адну за другой старонкі партытуры.

Іх творы вымагаюць ад харыстаў высокай вынапачай тэхнікі, але співаем мы іх з сапраўдным натхненнем і асадоў, бо амаль усе творы напісаны свежа, арыгнальна і, галоўнае, — шыра. А для выканаўцаў гэта важней за ўсё. Толькі адчувшы шырыню кампазітара, харысты і самі змогуць шыра і непасрэдна перадаць характар музыкі, прапусціць твор пра свае сэрцы так, каб яны залілі ў адно аднае вялікае сэрца — сэрца, якое жонка запаліць гарачы агонь пацуду глядзельнай залы ў адзак. І прызнаюцца шыра, — усміхнуўся Рыгор Раманавіч, — я адчуваю, што новыя праграмы будуць у нас адрадаваны не на «добра» і нават не на «выдатна», а на менш чым на «бліскуча»!

— І калі вы разлічываеце выступіць з імі перад слухачамі?

— Абедзве яны амаль гэтыя — застаецца толькі канчаткова адшліфаваць іх. Ну, а на суд грамадзкасці мы іх вынесем у самы бліжэйшы час. Першую праграму выканаем 27-га лютага ў Крамлёўскім тэатры ў Маскве, куды мы запрашаны на некалькі канцэртаў Маскоўскай філармоніі, а 6-га і 7-га сакавіка выступім з двума праграмамі ў канцэртнай зале імя Чайкоўскага. Частку новых твораў пачкаем і ў канцэртах па радыё!

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, МУЗА!

Тры гады назад расчыніліся дзверы гэтай школы. Добрая школа. Пяшчотна-шэрыя, «цёплыя» па тону сцены, беляя дзверы, шырокія лясвіныя калекты. А як прасторна і светла ў класах!

І вось талы на адным з першых педагогічных саветаў зайшла размова пра школьную эстэтыку. Хацелася, каб будынак, збудаваны з вялікай любові, заўсёды быў як новы. Адным прыбыльчыцам, колкі б яны ні стараліся, гэтага не дамагчыся. Шкавыя думкі наконт гэтага выказаў дырэктар школы Рыгор Пічэнікавіч Сівакоў. Ён выказаў настаўнікам грунтоўны план па эстэтычнай рабоце. Менш за ўсё ён гаварыў пра вечары і гутаркі, галоўная размова ялася пра выхаванне любові да мастацтва, да музыкі, жываці. Сей-той выказаў сумненне ў ажыццяўленні задуманага. Маўляў, не хочыць часу, няма музычных інструментаў. Дзе іх уздыць? Спецыяльных сродкаў для гэтага не прадугледжана.

Школьныя вечары выступае духавы аркестр... Усім вельмі цікава паслухаць дзясней, што размясціліся ў трубах на сцэне. Канцэрт прайшоў паспяхова.

Першыя крокі юных музыкантаў акрылілі многіх. У школе з'явіліся новыя інструменты. На клубнай сцэне паставілі райял. Праз некалькі дзён прыйшлі студэнты кансерваторыі Наталія Кірыкава і Ізабела Савельява. Пачаліся заняткі ў музычных гуртках на класу піяніна і баяна. Гэтую карысную ініцыятыву гораца падтрымалі бацькі. Многія з іх спрабавалі ўладкаваць сваіх дзясней у спецыяльную школу, але не ўсім гэта удалося. Цяпер іх дзясней могуць вучыцца музыцы тут. Арганізавана сем музычных гурткоў.

Развучваліся народныя і класічныя танцы. З поспехам прыйшлі выступленні дзясней не толькі ў сваёй школе, але і на пляцоўках гіпсавага завода. Танцавальны калектыв заваяваў прызавыя месцы на гарадскіх і рэспубліканскіх аглядах школьнай самадзейнасці.

У вяснінны гадзіны, калі школьныя класы запоўнены музыкантамі і танцамі, у самай вялікай аўдыторыі можна застаць дзясней, захопленых маляваннем. Іншы раз у іх ідзе цікавая размова пра вялікіх майстроў рэалістычнай школы жывапісу. Дзясней ўпарта вучацца, многія з іх ужо не першы год малявуюць, уважліва сонца за выстаўкамі, што арганізуююцца ў мастацкіх салонах.

Побач са школай — пустырь. Як ручайкі, ідуць праз яго сцяжкі. Яны вядуць да прахадных гіпсавага завода. Школа і завод — паянці, якія за апошні час успрымаюцца неак разам. Рабочыя з радасцю сустралі школьнікаў. Вучні палыбалі ў цэхах, у дырэктара, у заўком. Завязалася шырая дружба. Даю ўжо ў ляснінскім пакоі завода ляжаць забытыя мі трубы духавога аркестра. А што, калі аддаць іх дзясням? Няхай вучацца... Падарылі дзясням аркестр. Больш таго, паслалі ў школу сваёго капельмайстра... А праз некаторы час з'явілася афіша: «Сёння на

Самай вялікай падзеяй для дзясней — юных музыкантаў — аказаліся першы канцэрт гурткоў. Гэта была своеасаблівая творчая справаздача аб дасягнутых поспехах.

Есць у школе і сваё балетная група. Танцы, харэаграфія, як і музыка, вельмі вабяць. Але вось быда — доўгі час не удавалася знайсці добрага кіраўніка балетнай студыі. Нежак у настаўніцкую зайшла жанчына і адракаментавалася:

— Ніна Аляксандраўна Бараўкова. Маці Сашы. Ён часта выступае ў самадзейнасці...

Ніна Аляксандраўна прапанавала свае паслугі. У свой час яна захапілася харэаграфічным мастацтвам, кіравала клубнай самадзейнасцю. І юныя танцоры хутка перанаканілі, што да іх прыйшоў чалавек, які гораца любіць мастацтва. Па суседзтва з музыкантамі размясціліся тан-

Дарчы, пра кветкі... Іх любіць у школе. Вы сустраеце вазоны ў школьных класах, на клубнай сцэне, у калідорах.

Доўгі час дзясней марылі пра стварэнне свайго ўласнага гадавальніка. У ім можна было б атрымаць расаду не толькі для школьнага кветніку. Бо добра вырошчываць кветкі і дома, на

балконе ці пад акном. Справа ўпарадкаваў і спецыяльна асігнавані для пабудовы цяпліцы. Яны не прадугледжаны каштарысам. Гэтае пытанне было паставлена на бацькоўскім саб'ядзе, даваўся прыбежнуць да дапамогі грамадзкасці...

— І вось, — гаворыць дырэктар школы, — плады гэтай дапамогі. Мы ідзем да цяпліцы, якая размясцілася на школьным двары. Яна займае сто квадратных метраў, пакуш яшчэ не зашклёна. Але не сумывайцеся, будзе і дах з тоўстага шкла. Падвядзена ўжо цяпло — лінія пецлаўнараці. У цяпліцы школьныя кветкаводцы маркуюць стварэнне разары, вырашчыць сто тысяч экзэмпляраў расады самых розных кветак.

Насенне даваўся збіраць не толькі ў Мінску, але і на Каўказе, у Крым. Усталювалася ў дзясней сувязь з Батанічным садом Акадэміі навук БССР, з Інстытутам біялогіі. Кветкавая гаспадарка захапіла многіх юных батанікаў. Хто ведае, магчыма, у будучым з іх вырастучы сапраўдныя майстры зялёнай справы.

Звернемся на хвілінку да арыфметыкі. У школе № 65 вучыцца амаль 600 дзясней. Толькі музыкаю захапляюцца звыш ста школьнікаў, столькі ж дзясней удзельнічае ў танцавальных гуртках, у школьных хоры. А колькі энтузіястаў, якія захапляюцца маляваннем, лепкай, вышпюваннем. І ўжо, вядома, у школе, дзе столькі музыкантаў, ёсць свае выдатныя гарністы і барабаншчыкі.

Захваленне дзясней музыкай, жывапісам, кветкамі не перахаджае ім змагацца за перадавую школу па паспяховасці. Гэта, наадварот, памагае ім, робіць іх больш высакароднымі, чуюмі, вучыць быць сапраўднымі барацьбітамі за камуністычны ідэй ў школе і ў сябе дома.

М. ЯФІМАУ.

Віктар Німчынаў — адзін з лепшых слесароў-рамоннікаў цэце і знаходзіць час для вучобы ў школе рабочай моладзі. Мінскага гадзінічнага завода. Ён добра пра- Фота А. САСІНОУСКАГА.

Пісьменнік і ЧАС ШІ ТРЭБА ПАЧЫНАЦЬ СПАЧАТКУ?

ФІЗІКА, кібернетика... Ускалыхнулі яны душу маладых літаратараў. І вось ужо ў друку ўзнікаюць часам такія гутаркі пра літаратуру і мастацтва, у якіх зводзяцца на нішто здабыткі нашай эстэтычнай культуры. Калі рэалізацыя палажэння некаторых артыкулаў, дык атрымліваецца, нібы ўвогуле можна замяніць мастацтва кібернетикай.

Тое, што моладзь захапляецца навукова-тэхнічнымі дасягненнямі, усім зразумела. Дасягненні гэтыя настолькі яркія, што не могуць не ўзвешчыць, не падтуркнуць неспакойную заўсёды думку мастака.

Але ў размове аб іх робяцца часамі такія заскокі, калі проста траціцца пацудзі мержы. Навукова-тэхнічны адкрыццямі прыпавядаюць тое, чаго яны не маюць і мець ні ў якім разе не могуць. Фізіка ніколі не замяніць лірыкі, як і лірыка — фізікі, кожны абавязвае іны з'яўляюцца здабыткам чалавека. Бліжэйшы выраз мыслі народа, якая праўдзіваецца ў слове. У слове, бацьчыце, — не ў тэхніцы, механіцы, а ў слове, у славацім майстарстве. Бліжэйшы яшчэ даваў: «...як развіццё чалавечай свядомасці ў сферы слова».

Імкненне знайсці ў фізіцы, кібернетикай такія якасці, пры дэпэлюе якіх ствараліся б новыя формы ў літаратуры і мастацтве, вядзе, безумоўна, да псеўданаватарства, да пошукаў форм у адрыве ад зместу. А змест мастацтва — гэта комплекс і сінтэза нашага вялікага жыцця, гэта — мільёны парываных, радасцей і смуткаў, няудач і перамог на шляху да лепшага заўтра.

Чалавек заўсёды так або інакш удзельнічае ў творчым працэсе — інакш ён не быў бы чалавекам. І раўняць чалавека з машынай, якой бы яна ні была «разумнай», — азначае б ставіць яго на ўзровень «віціцка».

Пры любым узроўні фізікі і кібернетикай чала-

Піліп ПЕСТРАК

вечы розум і сэрца па-ранейшаму будуць адкілкаца на жыццё лірыкай непасрэдных пацудзіў. На маю думку, час давеў яскрава, што лірыка — гэта нягэсанае цяпло чалавечай душы, якое дапамагае нам лепш зразумець адзін аднаго, адчыць унутраныя хваляванні і душэўную прыгажосць нашых папелічкіў па агульнай барацьбе.

І ці ж не ясна, што пошукі формы ў адрыве ад зместу вядуць на бездарожжа, вядуць да трукацтва і штуркацтва. Вось чаму і абстракцыянізм можа толькі шкодзіць і руйнаваць мастацтва, бо ён здыквуецца з чалавечай істоты, якая адна і зольнае вобразна адлюстравач наша быццё так, каб яно было больш бліжэй і зразумелым усім.

НАША БЕЛАРУСКАЯ літаратура папоўнілася баявым атрадам маладых паэтаў і празаікаў. Гэта радзе, яны не толькі паэты і празаікі ў сціслым значэнні гэтага слова — яны яшчэ да таго ж і даволі зрудаваныя, дэптылівае людзі. Грунтоўныя веды для іх — той зарод, узбродныя якім, яны асцёсуюць вялікія падзеі нашага маршу ў будучыню. А калі так, то і формы ў нашых паэтаў нараджаюцца свае, адмысльныя, каб перадаць усю складанасць жыцця, яго шматгранную красу. І розны спакус на іх творчай дарозе, вядома, сустракаецца німаля.

Імкненне да пошукаў новых форм для паэзіі мае дзве крыніцы: адна жыццё форму непасрэдна зместам той ці іншай жыццёвай з'явы, другая падказвае штурчаны прыёмы яе самаз'яты. Штурчач у мастацтве заўсёды мае тэндэнцыю заставацца незразумелым для шырокага кола чытачоў або, у лепшым выпадку, вельмі мала зразумелым. Часамі пошукі новых форм ідуць ад жаждана маладога мастака ўзбачыцца на арыгнальнасць. Такое жажданне, бывае, нават і зразумелае. Але ж арыгнальнасць бывае розная. І

калі мы гаворым, што ўзровень нашага сучаснага чытача павысіўся, што яго ўжо не задавальняюць старыя формы, то трэба адрачыся сказаць, што ён усё роўна не прымае незразумелага твора, якую б «вінаходліваю» форму той не меў.

А. Мальдзіс, гаворачы пра гэта ў артыкуле «Каб з пер'я вырасталі галубы», успамінае талстоўскае вачэнне мастацтва як чалавечую дзейнасць, якая заклочаецца ў тым, што адзін чалавек свядома п'энымі вонкавымі знакамі перадае іншым пацудзі, якія ён адчувае, а іншыя людзі заражваюцца гэтымі пацудзі і перажываюць іх». Але Л. Талстой да гэ-

Калі весті гаворку пра пошукі форм, дык, відаць, найпаўнейшая і набліжэйшая для чалавека форма ў паэзіі — глыбокая прастата. Гэта і самая цяжкая форма, бо яна нараджаецца сапраўдным натхненнем сапраўднага мастака.

Метафарам спадарожнічаюць эсацыяцыі. І таму дэталі у творы, калі яна мае абгульваючы характар, робіцца метафарай-афарызмам. Жаваранак, як вядома, маленькая птушачка, але яна — першы прадвяснік вясны. Гэта сфармулявана чалавекам і нап'эўнае кожнага адпаведным лірычным настроем і роздумам пра жыццё. Звычайнае робіцца пад лярком мастака выключна яркім і даходлівым.

А ў нас, бывае, гаворачы аб крызісе лірыкі. Ча- му? Прычына тут, бадай, суб'ектыўная. У мастакоў, відаць, не хапае яшчэ пазычнай адвагі, каб «схапіць быка за рогі» і падначаліць сваёй музе нашу сучаснасць. Гісторыя ж ведае, што росквіт лірыкі заўсёды прыпадае на эпохі грамадскага ўздыму. А мы жывём іменна ў такую эпоху. Відаць, маладыя нашы мастакі яшчэ не здолелі як мае быць асцёсавач складаны з'явы свайго часу, каб па-пушкінску ставіцца да жыцця і літаратуры:

...Лишь божественный глагол
Делу чутного коснется,
Душа поэта вострелена,
Накш пробудившийся орел.

Суб'ектыўнае стаўленне мастака да аб'ектыўнай рэальнасці з'яўляецца меркай аднак пазыткі. Але мастаку трэба правярць сваю пазытку тымі запатрабаванымі, якія ставіць перад ім эпоха, — г. зн. адчуваць адказнасць за тое, што адбываецца ў жыцці, за наш поступ наперад. Бо той, хто ігнаруе гэтыя запатрабаванні і траціць пацудзі адказнасці перад часам, неабязна спынаецца ў сваім ідэяна-творчым росце і губляе адзэтычныя прычыны ў мастацтве. Я маю на ўвазе адзэтычныя прычыны марксізма-ленінізма. Калі ты па-сапраўднаму зразумеш іх, ты не станеш ні безыдэйным эстэтам, ні сухім

дагматыкам, ні начотчыкам, ні нікчэмным кар'ерыстам, ні тупым зацікаўленым праўдзівага слова... Гэта ўсё «кветкачы», якія выраслі ў атмасферы культуры. Марксізм-ленінізм робіць чалавека творцам, гаспадаром жыцця, а значыць — барацьбітом за народную справу.

Тэмпы тэхнічнага прагрэсу ў нашай краіне здыўляючы. З гэтым нельга не лічыцца. Таму і пошукі новых форм у паэзіі павінны выходзіць з новай акцыі нашай рэалінасці. А яна гаворыць: «Бліжэй да чалавека». Тэмпы сучаснасці, відаць, выклікаюць да жыцця і дынаміку формы, рытму, метафары і г. д. Але тут нельга падыходзіць механічна, прасталінейна.

У сваім артыкуле А. Мальдзіс гаворыць: «Кожны сапраўдны мастакі твор — гэта абавязкова крок уперэд. Уперэд і ўверх — у незведанае. Кожны сапраўдны мастак павінен апраўдваць свой час, прызнаваць мастацтва свайго эпохі. Апраўдваць нават самога сябе, у настунных творах ісці дэлей за пап'эрдзію...»

Сказана прыгожа. Але на практыцы бывае не зусім так. Бо чалавек — зноў-такі не зведзеная машына, а вынік аб'ектыўнага працэсу і ў той жа час, як разумная істота, — суб'ект у стаўленні да наваколнага сваяту.

Сказаўшы пра тэмпы, А. Мальдзіс усё ж такі агарыўся. Ён успомніў словы М. Горькага: «Не спынайся ў апісанні. Дайце чытачу час зразумець вобраз, убачыць рэч. На лясціцы мастацкага збудавання не забудзьцеся пра пляцоўкі».

Гэта адна фраза Горькага разбівае т. зв. кібернетычны погляд на літаратуру. Але А. Мальдзіс, як мяне здалося, не хоча свярчыць з Горькім і таму гаворыць: «Спраўды, там, дзе аўтар адначасова дае вельмі многа карысных інфармацый (1), выкасавае новыя формы грамадства ідэй, стварае складаныя вобразы, відаць, проста неабходны паўзы і паўторы». І ў якасці прыкладаў твораў з «паўзамі і паўторы» А. Мальдзіс прыводзіць «Вайну і мір» Л. Талстога, «Фаст» Гэтэ, «Сікцінскую мадонну» Рафаэля, «Штосту сімфонію» Чайкоўскага, «Сымона-музыку» Якуба Коласа і лірыку М. Багдановіча.

Што гэта такое? Гэта, мяне думецца, спрощаны падыход да сусветна вядомых твораў. Мастацтва, нельга так бездаказна сцвярджаць залеж- [Заканчэне на 2-й стар.]

ВЫСТАУКА, ПРЫСВЕЧАНАЯ КАЛІНОЎСКАМУ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна адкрыта выстаўка, прысвечаная стагоддзю з дня ваўстання 1863 года.

На выстаўцы прадстаўлены матэрыялы аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці К. Каліноўскага, аб яго палітычных і грамадскіх ініцыятывах і Валерыя Урублеўскім і інш.

Экспанаваны радкі выданага часопіса «Каліноўка» з заклікам да паўстання, газета «Мушкетёрская праўда», кніга польскага гісторыка В. Кардоўіча «К. Каліноўскі», выданае ў Варшаве, і іншыя цікавыя матэрыялы.

НА ГРАМАДСКІХ ПАЧАТКАХ

Студэнты і выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі праводзяць лекцыя-канцэрты для слухачоў універсітэтаў культуры аўтазавада і тонасуюмага камбіната. «Як слухач і разумець музыку» — «Асноўныя музычныя жанры», «Апера», «Нацыянальная песня», «Вальс», «Венскія класічныя сімфоніі» — вось тэмы лекцыяў, што праводзілі ў гэтым навукальным годзе студэнты і выкладчыкі кансерваторыі. Лекцыяў заўсёды суправаджаюць канцэрты ў выкананні студэнтаў кансерваторыі.

Кіруючы работай студэнтаў у народнай універсітэтах культуры выкладчыкі кансерваторыі Г. Глушчанка і С. Ніснечы.

М. НАВІЦКІ.

ПРЫЕМНА

Было бачыць радасна твары слухачоў, што спяшаліся пачуць і падзякаваць вынаўцам — Дзяржаўнаму сімфанічнаму аркестру БССР і галоўнаму дырыжорам Віталію Катаева за незвычайны канцэрт. Незвычайны? Так, імяны незвычайны, бо ў нас ўпершыню ў Мінску прагучалі творы выдатнага аўстрыйскага кампазітара-сімфаніста канца XIX — пачатку XX стагоддзя Густава Малера. Канцэрт з яго твораў — вялікая радасць не толькі для нас, але нават для такіх музычных цэнтраў, як Масква і Ленінград.

Паласа захаплення сімфоніяй Малера ў 20- і пачатку 30-х гадоў прайшла, і толькі ў апошнія гады музыка яго зноў пачынае гучаць часцей.

Малер забыты незаслужана — у гэтым мы пераканаліся, праслухаўшы ў канцэрте яго надзвычайна выразную Першую сімфонію, лірычную адунаваўшую чацвёртую частку з Пятай сімфоніі і ваяцкіх частак «Песні вандруючага падмайстра». Праўда, гэтага велікаму кампазітару Малера. Спачатку Малера вядомы быў як аўстрыйскі ваяцкі сімфоніст (Дзясятая засталася незакончанай), сімфонія-кантата «Песня аб зямлі» і ад ваяцкіх частак пераходзіць да ваяцкіх частак «Песні вандруючага падмайстра». «Удуючы рог хлопчыка», «Песні аб памёршых дзецях» і «Песня» вялікая колькасць песень. Аднак і то, што мы пачулі, дае магчымасць атрымаць агульнае ўяўленне аб вобразах і стыльных асаблівасцях музыкі Малера, ад-

ГУЧЫЦЬ НАШ ВЕК — ДВАЦАТЫ

чужы і глыбока і арыгінальнасць, чалавечнасць і шчырасць, працяг да яе сапраўднай цікавасці і любоўю.

Канцэрт з твораў Малера — першы з тытка абанемных сімфонічных канцэртаў пад назваю «Выдатныя сімфонічныя творы XX стагоддзя».

Можна ўзнікнуць сумненне: Малер на гады жыцця (1860—1911) больш належыць да XIX стагоддзя, чым да XX, музыка, што выконвалася ў канцэрте, — гэта ранняя творы кампазітара, напісаныя ім у перыяд 1883—1888 гадоў. Якое ж гэта XX стагоддзе?

Аднак дырыжор В. Катаев меў рацыю, уключыўшы Першую сімфонію Малера ў гэты цыкл, бо імяна ў ёй і звязаныя з ёю вобразна-інтанацыйныя цыклы «Песні вандруючага падмайстра» вызначылі асноўныя рысы малераўскай творчасці, намяцілі новыя арыгінальныя прыёмы выразнасці. Імяна Першая сімфонія з'яўляецца зародкам, якое дало цудоўныя ўсходы — яго наступныя сімфоніі, і ў той жа час у Першай сімфоніі яна адунаваўца сувязі Малера з творчасцю яго папярэднікаў і сучаснікаў. Першая сімфонія з прымяканнем да яе ваяцкіх частак гэта «пераднік мост», які злучае мастацтва XIX стагоддзя з XX стагоддзем, і па гэтым «мосту» неабходна прайсці слухачам, каб умець разабрацца і ацаніць

тое новае, што прынесла з сабою наша эпоха.

Так, напрыклад, у «Песнях вандруючага падмайстра» зусім вядомыя сувязі Малера з Шубертам і ў мелодыі, і ў аркестравым суправаджэнні, і ў гармоніі (шубертаўская ігра светлаценуў, мажора-мінора), а галоўнае — у іх тое ж шубертаўскае спагаданне да простага чалавека з яго жыццёвым нягодам і радасцямі, шубертаўскае ўспрыняццё прыроды.

У Першай сімфоніі адунаваўца вялікая сувязь і з сімфонічным мысленнем Бетховена, яна працягвае традыцыі венскіх сімфаністаў і выкарыстанні славянскага і нямецкага фальклору, у апоры на бытуючыя жанры аўстрыйскай і чэшскай музыкі — венскі вальс, марш, лейдлер.

Вельмі ярка, адунавальна ў сімфоніі і сувязь з Чайкоўскім. Прыгадвае лірычны эпізод з апошняй часткі сімфоніі (які, дарэчы, «бісераваўся»), дзе на фоне выразнай праціўнай мелодыі ў сярэднім праходзіць падгалоснік «удыхі» ў вальторэ, аўсім як у «Раізо і Джульеце» Чайкоўскага.

І ў той жа час колькі тут свайго, новага. Гэта і паўленне трагічнай іроніі, тратэску ў трэцяй частцы («Яйлабыні марш у манеры Кало»), што дасягаецца шляхам парадэрававання старадаўняй студэнцкай песні «Брат Марцін, ты яшчэ спіш!» і тэмы ў духу адунавальнага цыганскага напева, гэта цікавыя прыёмы свабоднай паліфоніі (адначасовае правядзенне некалькіх мелодый-тэм), гэта і частае ўвядзенне «адзіночкі» салянага інструмента, характэрнае ў выніку для многіх кампазітараў XX стагоддзя, і, нарэшце, гэта ярка драматычны, нервова-экспрэсіўны момант, які, напрыклад, пачынае фіналу сімфоніі, які атрымліваецца ў далейшым вялікае развіццё ў іншых сімфоніях Малера, што давала повед некаторым крытыкам лічыць яго нават пачынальным экспрэсіўнага школы. Але гэта — пытанне больш чым спрэчнае.

Несумненны сувязі з творчасцю Малера прага раду сучасных кампазітараў-рэалістаў, у тым ліку і Д. Шостакавіча. Гэта адунавальна і ў далейшым паглыбленні Шостакавічам метад тратэска, і ў агульнасці характэрных інтанацыйных асаблівасцей і прыёмаў развіцця.

Творчасць Малера-сімфаніста не пазабывана супрачэснасць. Светлы, ціхмірныя старонкі яго ранніх сімфоній, бетховенскія ідэі

агульначалавечага братва ўсё больш саступаюць месца трагічным матывам, якія даходзяць часам да крайняга песімізму, няўпэненнасці асуджанасці, нервовай аэкзальтацыі. І гэта зусім аразумела. Вялікі мастак-аўганіст не мог знайсці выйсця з сацыяльнага супрачэснасці ва ўмовах імперыялістычнага Еўропы. Але і ў выражэнні трагічнага Малер такі ж вялікі, як і ў сваіх высакродных імкненнях, прасякнутых верай у жыццё і чалавечую веліч. Прыклад — Пятая і самая трагічная Шостая сімфоніі Малера, сімфонія-кантата «Песня аб зямлі», напісаная на тэстытэ кітайскіх лірычных паэтаў VIII стагоддзя нашай эры, прасякнутая невытаным смуткам, глыбока выкачтаная кампазітарам. Лепшыя старонкі творчасці вялікага мастака-сімфаніста прымушана быць захапленым і схіляцца перад ім.

Не дзіўна, што ў канцэрте іграў з вялікім захапленнем, што саліст, заслужаны артыст РСФСР І. Сарокін, які выконваў «Песні вандруючага падмайстра», спяваў вельмі выразна і пранікнёна.

Праўда, у выкананні Першай сімфоніі часам было мала мантрэскасці, яркасці (не хапіла дынамічнага нарастання і магутнасці гучання ў канцы першай часткі і асабліва ў фінале), але не гэта галоўнае. Важна, што выкананне малераўскай твораў абылося, што зроблен добры пачатак. У гэтым, несумненна, вялікая заслуга галоўнага дырыжора сімфанічнага аркестра В. Катаева, цікавага музыканта, у дырыжорскай манеры якога няма нічога воякавага, усё накіравана на раскрыццё глыбінні музычнай выразнасці.

Пасля канцэрта ў нас абылася размова з Віталіем Віталевічам Катаевым. Гаворка ішла аб наступных канцэртах з цыкла «Выдатныя сімфонічныя творы XX стагоддзя».

— Скажыце, ці будзе ў Мінску выконвацца іншыя сімфоніі Малера?

— Так, кіруюцца выкананьнем яго Трэцюю, Чацвёртую і Пятую сімфоній. Вядома, адна з іх будзе выконвацца ў канцы гэтага сезона.

— Ці запланаваны другі цыкл канцэртаў «Выдатныя сімфонічныя творы XX стагоддзя»? І якія творы ўвойдуць у яго?

— Так, другі цыкл канцэртаў ужо запланаваны. У ім намячана паказаць тры праграмы. Адна з

іх прысвечана выключна музыцы С. Пракоф'ева. Вядома, будзе выконвацца яго Трэцяя сімфонія. У другую праграму ўвойдуць творы сучаснага класіка венгерскай музыкі Б. Бартока. Вельмі хочацца пазнаёміць мінчан з творам нямецкага кампазітара Карла Орфа «Карніна Бурана». Гэта твор для хору і сімфанічнага аркестра. Але зараз я пакуль не могу сказаць, ці будзе ён выкананы ў гэтым сезоне.

— Што вабін вас у творчасці нямецкага кампазітара Паўля Хіндэміта? Мінскія аматары музыкі зусім не знаёмы з яго твораў.

— У першую чаргу — гуманізм музыкі Хіндэміта, не высклад думак і этычны змест. П. Хіндэміт — выдатны кампазітар нашай часу. Дыяпазон яго творчасці вельмі шырокі. Ён напісана вялікая колькасць твораў у розных жанрах (оперы, сімфоніі, п'есы для розных інструментаў, вялікая колькасць камерных твораў). З'яўляецца пачынальнікам музычна-асветніцкага руху ў Германіі. Хіндэміт напісаў мноства розных інструментальных п'ес і ансамбляў, даступных для тэхніцы іграў і разумення для недасведчаных аматараў музыкі. Мэта гэтых твораў — даступна далучыць шырокае масы да сучаснай музыкі. У сваёй кнізе «Кіраўніцтва па кампазіцыі» Хіндэміт адстойвае класічную тандэміт сістэму музыкі, хоць і прызнае істотныя змены ў мове (у прыватнасці, у гармоніі) сучаснай музыкі. Ён выступае супраць дадэкафанізму, авангардызму і іншых пільняў, што адмаўляюць класічныя шляхі ў музычнай выразнасці, і пацвярджае гэта сваёй творчасцю.

Н. КАЛЕСНІКАВА.

ВІНШУЕМ З ЮБІЛЕЕМ!

Пісьменніку А. Алешку споўнілася 50 год. У сувязі з гэтым прадурае СП БССР звартацца да яго з наступнымі прывітаннем:

Дарагі Антон Антоўнавіч!

Горача віншум Вас, нашага таварыша па літаратурнай працы, з 50-годдзем з дня Вашага нараджэння.

Мы ведаем і цнім Вас як здольнага празаіка, які пачаў свой творчы шлях яшчэ ў дзяцінстве, аўтар многіх аповесцяў і аповесцей, што карыстаюцца папулярнасцю як у юнак, так і ў дарослых чытачоў. Значную частку свайго жыцця Вы аддалі пачэснай службе ў рэдах нашай гераічнай Саветскай Арміі, прыняўшы актыўны ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне. Вашы творы — ці лічыліся на матэрыяле жыцця Саветскай Арміі — адлюстроўваюць нашу багату рэчаіснасць, змені, што адбыліся і адбываюцца ў жыцці народа, барацьбу з перахыткамі мінулага, фарміраванне характары новага чалавека.

Прыеме адначасна, што Вы працягвае свая літаратурную дзейнасць яшчэ з большай, чым раней, актыўнасцю, знаходзіце ў росквіце сваіх творчых сіл, і чытач мае падставы чакаць ад Вас новых яркіх твораў аб саветскіх людзях і іх гераічных справах.

Ад усёго сэрца жадаем Вам, дарагі Антон Антоўнавіч, добрага здароўя, доўгіх год жыцця, новых творчых поспехаў.

А. КАЛЕСНІКАВА.

МІНСКІ СЧЕТ

Генадзь Бенарэвіч нарадзіўся ў маім Сенненскім раёне, падлеткам часта марыў аб цырыявічым вышчліцы, а пасля паступіў у Мінскі фізікультурны інстытут і, закончыўшы, вярнуўся выкладчыкам у тую ж школу, дзе атрымаў атэстат за дэсцілетую.

У 56-ым ён пераехаў у Маскву. Усеагульна дзяржаўны інстытут кінематографіі... Сябра Генадзь Бенарэвіч абароніў на сцэнарна-рэжысёрскім факультэце дыплом. На Мінскай кінастудыі навукова-папулярных і дакументальных фільмаў па яго сцэнарных з'яўля «Апошні хутар» і «Самалёт паліцый». Ён напісаны сцэнарый мастацкага фільма таводле вядомага аповядання Яні Вярны «Гала».

Вось — аповяданні. Гэта ў большасці лірычны мініяцюры, дзе многа сятла, малодсці і дзе іх чалавечы чалавек. Нядаўна адно з аповяданняў Бенарэвіча адзначана прэміяй на конкурсе «Звядзі», новай яго вачы друкуюцца ў першым нумары «Неман».

Здаецца, мой кароткі ўступ дасяг памеру самага доўгага тваёго аповядання, Генадзь. У добры час, замялі!

Анатоль ВЯЛЮГІН.

ЧЫСЦІНЯ

Снег харашаваўся першай чысцінёю.

Нават ноч, пабачыўшы яго, страпнулася ў цымяна-белым густым святле і сама асветлялася. Прытуліўшыся да снегу, яна глядзела шчона сунетаў сваімі доўгімі сінімі вейкамі і шаптала, што ёй таксама хочацца быць светлай...

Толькі перад тым, як нахапіцца новаму дню, ноч пахмура пацімавала.

На заваяны брук з досвіткам вышлі мамыны, на тратуры — людзі.

Дворнікі зграбалі снег шырокімі лапатамі, машыны кудасці вывозілі пультыны халодныя стагі.

Да беду ад бялытэга харашта нічога не засталася. Быццам вуліцы хтосьці запіткаў, нехайна заляццэ шэраю фарбаю.

Але на дрэвах снег заставаўся такім, якім ён і ноччу быў. Гэта ж птушкі садзіліся на дрэвы акурата і аспрыжана.

ЗОРЫ Ў ВАЧАХ

— Навошта пагасла зоры? Гэта першы дакор.

Ты зраўмела маю праўду, не стала прычыцы, і пацягнулася да мяне. Я адчуў, як віватава, нямецка здрыжэлі твае пальцы, перабіраючы мае валасы.

— Ты ж ведаеш, — памыкаў я, — калі ў тваіх вачах пагаснуць зоры, я не магу знайсці цябе ў цемрадзі.

— Прабач, я думала і глядзела ў другі бок...

Твае вочы былі блізка-блізка. У іхній цёплай страшнай глыбінні лютраваліся буйныя зоры.

КАЛІДОР

Калідор даўжэзны і цёмны. Нячастыя вонны ледзь асветляюць голыя сцены. Кроці патанулі ў мякка дывановай дарожкі.

ЧАСОПІСЫ Ў СТУДЗЕНІ

«ПОЛЫЯ»

Студзеньскі нумар часопіса адкрываецца перадавым артыкулам «Тварыцы для народа». Артыкул прысвечаны сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзеячамі літаратуры і мастацтва ў снежня мінулага года.

У нумары шырока прадстаўлена паэзія — змешчаны вершы Язэпа Пушчы, Хведара Жычкі, Сяргея Дзяржа, Еўдэі Лос, Анатолія Сербантовіча, Патра Прыходзікі, Вялічана Тараса, Антона Бялевіча, Хаіма Маліцкага.

З прозы часопіс друкуе аповесць Рамана Сабаленкі «Былое аставае ў сэрцы» (заклічана частка трылогіі «Еду ў жыццё») і аповяданне Івана Чырвынава «Маці».

Пад рубрыкай «Пісьменнікі пра сябе» аб сваім жыццёвым і творчым шляху расказвае Уладзімір Дубока.

Думкі пра сучасны беларускі раман — так называецца артыкул Вітара Каваленкі.

Раздзел біяграфіі складаецца з прозы Г. Гіскава, М. Гілевіча, некалькіх кароткіх рэцэнзій.

Часопіс змяшчае таксама артыкул Г. Кісялёва, прысвечаны 125-годдзю з дня нараджэння Кастуса Каліноўскага, і нататкі С. Ваўшышча аб партызанскай барацьбе ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

«НЕМАН»

На першых старонках № 1 (студзень-люты) змешчана прывода сакратара ЦК КПСР Л. Ф. Ільчова на сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з дзеячамі культуры і мастацтва 17 снежня 1962 года — «Тварыцы для народа, у імя камунізму».

Проза ў часопісе прадстаўлена аповяданнямі С. Курчэвіча «Апеліцын», «Першая смерць», «Перадленне», Г. Бенарэвіча «Гудзіц правады», «Роў», Э. Карпачоў «Патэстыя сляды» і А. Чарнышэвіча «У Наносах», «Стыжны» (пераклад з беларускай мовы П. Кабарэўскага). З першым аповяданнем выступілі Ул. Папковіч, А. Баўла, Г. Рубан.

У часопісе надрукаваны вершы А. Аляксандравіча (у перакладзе на рускую мову), А. Глазырына, І. Ласкова, С. Яўсэвіча, Ф. Яфімава і А. Паліткі.

«МАЛАДОСЦЬ»

Мастацкая проза прадстаўлена ў першым нумары часопіса аповесцю М. Гроднева «Жыццё напала», аповяданнямі «Адня ноч» В. Бялова і «Раннія яблыкі» І. Хандэвіча, цыклам аповяданняў «Вячэрняя маленства» І. Грамовіча.

У раздзеле паэзіі публікуюцца вершы Г. Дамітравіча, А. Пысіна і М. Казанова.

ВЯСЁЛКА

Лед звінць пругка і тонка. Серабрысты знон імкнецца за табою па вятрыстаму шклу. Лязо нагнае ўразаецца ў лёд, пакідаючы на ім ледзь прыкметную белую палоску.

Ледзяны пыл, узняты затуманенай сталлю, каларовымі пыранамі на сонцы распылаецца ў бая.

Побач шумна і волка дыхае белай парай Свіслач. Выносна тэлевішка займала, зіхціць і таксама імкнецца — у морознае неба.

Лед звінць пругка і тонка. Я дагнаць імкнуся цябе, а ты імчышся, і махі тваіх рук часцеюць і шырэюць, і яшчэ больш тонка, здаецца, ля самага сэрца, а вострым халадком звінць каныкі.

І ты мне здаешся чорнаю птушкай на сінім вятрыстым лютарку.

Мне горача, грудзі распэра вострым ветрам, хочацца кінуцца ў снег, утапіць у халодзе распаленыя шчокі.

Вачу: пыл з-пад тваіх каныкоў распылаецца лёткай зыбухай істужкай, а на ёй акылі раптоўна колеры: чырвоны, аранжавы, блакітны, жоўты, зялёны, сіні, фіялетавы...

Не адвесьці вачэй ад чорнай птушкі, што лётка распалася ў лёце. Самкалёрная істужка цягнецца і цягнецца за ёю...

І я не дамся дзіўю, бо гэта ж праўда, лед пад тваімі слядамі, зноўчы, ператвараецца ў вясёлку.

Аўтарызаваны пераклад з рускай мовы А. ВЯЛЮГІНА.

Любыя песню вучні 60-й сярэдняй школы горада Мінска. Тут наладжваюцца сцяты песні, на якія запрашаюцца беларускія мастацтваўцы. У школьнай пабылав і гасцяў Я. Ціцюці і М. Наско.

Днімі ў школе праведзены збор «Гісторыя пісьменнасці». На збор зачаснілі кампазітара Ю. Семанюка і салістку Беларускага радыё і тэлебачання М. Марозова, якіх вы бачыце на нашым здымку. Кампазітар пазнаёміў вучню са сваімі новымі творами. Фота М. МІНКОВІЧА.

Вяртанне

— Так, — сказаў доктар, глядзячы на яго з неярпелісцю, — калі вы жадаеце, калі жаўра.

— Вы хочаце сказаць? — Але ўвага доктара ўжо цалкам пацвердзіла іншыму пацвердзіла і картцы, якую яму перадала сестра, а ён, Эндрю Болік, праламана чэрпа, ахінуўся на падушцы.

Яго галава голылася, быццам вядро з вадой на калодзежы, у сэрцы нарастала паніка.

На галаве засталася толькі битава павязка; ён меў выгляд параненага флейтыста, якога малююць звычайна на лаштоўных картках, выключна былі толькі вялікі чырвоныя плямы на шчоках. У яго ўжо лачалі адрастаць валасы, яны закрывалі страшныя сінія рубцы, што засталіся ў яго на галаве пасля апэрацыі.

Ён устаў з ложка і, адунаваючы дрыжыць ва ўсім целе, выйшаў з палаты і падаўся ў другі канец калідора, дзе знаходзіўся маленькі балкон, на якім пацыенты маглі адпачываць і глядзець на свят. Бялізныя блы пабудавана высока на ўзгорку, адсюль можна было бачыць увесь горад, яго фабрыкі, маленькія прыватныя дамы і нават хмары дымі, якія дзень і ноч цягнуліся змяту ўгору. Гіранічым здавалася яму тое, што адсюль, з балкона, калі глядзець у мошны бонік, можна было убачыць домы ўпраўляючага і самога містра Орлака, а таксама і месца, дзе ўзарвалася пач. Ён памятае, як шантаў тады містр Орлака: «Калі ласка, старэйся, каб

Філіп БАНОСКІ — адзін з рэдэнтараў праграмы амерыканскага часопіса «Маяцкі» грамадскі дзеяч, Баноскі змагаецца за развіццё лепшых разліччывых традыцый амерыканскай літаратуры. У сваіх раманнах і аповяданнях ён расказвае аб трагічным лёсе людзей, што сталі ахвярамі грамадства, дзе пануюць законы дынгілу.

Кроў не пірснула мне на адзенне. Ён чуў гэты шпнт у адну з кароткіх хвілін прытомнасці, якая раптоўна прарвала шумную цемру. Ён памятаў свой адказ. Гэта была слабая спроба разгаварыць гумы: «Гэта мая кроў».

Ён зайшоў у тэлефонную будку, набыў нумар і ўхвалялася пачаў гаварыць у трубку: «Так, Лаўра, заўтра, заўтра... не, ты ізі на працу як звычайна. Я пятаюка цябе. Усё будзе добра. Добра, што Дыко няма дома, але, божа мой, мне хацелася б...».

Затым ён гуляў па калідоры, вымаўляючы яе імя «Лаўра». Гэта паматала яму бавіць час.

Размова ў тэлефоннай будцы і гучанне па калідоры сталі яго. У галаве выразна адунаваўся балючы стук барабану, і калі ён заплюшчыў вочы, то зноў пачуў па палючым ручэй затухаючай сявамісці. У такой атмасферы ён жыў многі дзень.

Колькі тыдзень ён быў сляпым, зусім сляпым, не бачыў нічога, хоць адунаваў вострае жаданне бачыць? Чагэта тыдзі? Не, прайшло значна больш часу. Больш за ўсё ён баўся, што страціць зрок назавешце. Але з

цягам часу ён прыняк і да гэтага і не хацеў верыць доктару, што зрок не вернецца... А цяпер ён робіць першыя аспрыжоныя крокі ў гэтым новым свеце...

Ён успомніў, што за ўвесь час свайго хваробы ён амаль што не думаў аб Лаўры, але пасля таго, як апырытоў, ён думаў аб тым, як яна вярталася дамоў з горада, як яна прыходзіла ля шыгнага базавыя куста на суседзям двары... Ён успомніў, як яны ўсе трое — трохгодны Дыко, Лаўра і ён збіралі кветкі ў скверы...

Калі высветлялася, што ён прабуе ў большымі доўгі час, яна пайшла працаваць, а маленькага Дыко збрала бабуля. Яна працавала ўдзень і ўвечары і прыходзіла да яго толькі ў няздзелю. Гэтыя візіты не былі прыемнымі. Ён з жахам адунаваў, што ў яго расла вяржоска да Лаўры, ён становіўся злым. Ён ляжаў на ложку і не гаварыў ні слова, а ў душы яго кіпела нявысказанасць. Яна ж заўсёды была спакойнай, і калі словы не памагалі, маўкліва сядзела ля яго гадзіны дзед.

«Яна будзе адданай і добрай, я ведаю гэта! Яна ніколі не вымавіць ніводнага слова сапраўды. Яна возьме мяне дамоў сялятка — у не будзе доўга дзень! — Дыко і я. Яна ўжо плануе, як гэта зрабіць і ўсё вырашыла сама...» — злосна думаў ён.

Затым жах пакідаў яго, і ў галаве засталася толькі боль, які патрэскаваў, нібы лёд вясноу. Што з табы? Хіба ты звар'яцеў? — пытаў ён сябе. Ён ўсё яшчэ не мог знайсці длі Лаўры, яго галава поўнілася ішчымі думкамі. І толькі ў апошні момант, калі яна цялава яго на развітанне, ён вадзіў у паветры рукамі, каб даказаць яе.

ХТО Я?

Ісчумем мы з табы як выключнае. Мая любоў, — як свет і ачытвет.

Ніколі мы адной не ходзім, сцэнкай, Не дзелім хлеб і дзелім толькі соль.

Мне сніўся сон: ты адляцела ў вечнасць І зорнай там зрабілася між зор.

(А. КУЛЯШОУ).

Я ГАВАРУ

...падзі смяжкі за самаго сябе!

(Н. КІСЛІК).

Я гавару за Блока, за Пякуна, За Ліста, Герардота, Мершака, За Апанаса, — як яго, — за Фета, За Давіда, — помніш? — Бурлюка.

За злюку-пэўня, што на сонцы млею, За сома, што жыўе ў сівым Дняпры, За дэбаркадар дзёда Вадалая І за тралейбус 8—43.

Сельскія артысты

Выступленні самадзейных артыстаў вёскі Парышчэ Пінскага раёна карыстаюцца поспехам у гледачоў навакольных вёсак. Толькі за апошні час яны выступалі на клубнай сцэне ў Сякавічах, Дамашыцах, Кончыцах. У рэпертуары артыстаў новыя сучасныя савецкія і народныя песні, прыпеўкі, творы для мастацкага чытання, п'есы.

Асаблівы поспех мае пастаўка «Прымакі» па п'есе Я. Купалы. Сапраўды актыўны ўдзелнікі мастацкай самадзейнасці А. Каліноў, М. Дамічук, М. Якубчык і інш. Кіруе самадзейнасцю выкладчык мінскай сярэдняй школы П. Каліноў.

Ф. ГЛІНСКІ.

ХТО Я?

За лук Амура, стрэльбу катапульта, За пік Манблан, за гршыню на вярбе. Адно імям скрабе траха пакуль што — А ці скажу за самаго сябе!...

3 мемуараў некаторых маладых паэтаў

Час няўмольна хвілі шчоўкае. І каб справіцца ў папу, Я ў паперы, як з саброўкаю, Для нашчадкаў гавару,

Як з каханай шчасця хмеліва Піў на росчырку дарог, Колькі з ёй уцеці мела ва Усмішках сонечных трывог.

Я ГАВАРУ

Я адчуваю твай сэрцачны боль? Нашто гадаць яка ачытвет, Цябе з зямлі узнесла да планет, Калі з тых пор мне горкі і нямылы Не толькі свет, а нават антывет.

Мне зорны бліск туюю вочы рэжа. Агроне сум — нудзіла, чаго хачу. Вось хіба з'ём талерку антыжыю І за табою следам пачучу.

Бо я даўно жыў я выключнае, Як водбіск-цень зямнога быцця. Таму падчас грызе мяне сумненне: Я — гэта я ці, можа, анты-я?

Я ГАВАРУ

Я гавару за Блока, за Пякуна, За Ліста

